

Justitiekottets betänkande**1984/85:22****om ny viteslagstiftning (prop. 1984/85:96 jämte motioner)****Propositionen**

I proposition 1984/85:96 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om viten,
2. lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken,
3. lag om ändring i lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.,
4. lag om ändring i bostadssaneringslagen (1973:531),
5. lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080),
6. lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),
7. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
8. lag om ändring i lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
9. lag om ändring i marknadsföringslagen (1975:1418),
10. lag om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981),
11. lag om ändring i lagen (1979:1118) om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet,
12. lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
13. lag om ändring i närradiolagen (1982:459),
14. lag om ändring i konkurrenslagen (1982:729),
15. lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
16. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.,
17. lag om ändring i lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder.

Lagförslagen under 1–14 har granskats av lagrådet.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad som anförs i det följande under rubriken Utskottet på s. 17.

I samband med propositionen behandlar utskottet de med anledning av propositionen väckta motionerna 1984/85:2831 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) och 1984/85:2832 av Gunilla André m. fl. (c). Motionsyrkandena redovisas på s. 16.

De vid propositionen följande lagförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till Lag om viten

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag gäller viten som enligt lag eller annan författning får föreläggas av myndigheter. Vad som föreskrivs i 2–6, 9 och 10 §§ gäller dock inte sådana viten som riktar sig till var och en.

Lagen skall inte tillämpas i den mån annat följer av vad som är särskilt föreskrivet.

Allmänna bestämmelser om viten finns även i brottsbalken och bötesverkställighetslagen (1979: 189).

Vitesföreläggande

2 § Ett vitesföreläggande skall vara riktat till en eller flera namngivna fysiska eller juridiska personer (adressater). Om föreläggandet innebär en skyldighet för adressaten att vidta en viss åtgärd, skall det av föreläggandet framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist åtgärden skall vidtas.

Vite får inte föreläggas, om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet.

När vite har förelagts, får nytt vite mot adressaten i samma sak inte föreläggas förrän det tidigare föreläggandet har vunnit laga kraft.

Ett vitesföreläggande skall delges adressaten.

Vitesbelopp

3 § När vite föreläggs, skall det fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Vitet skall fastställas till ett bestämt belopp, om annat inte följer av 4 §. Om vite föreläggs flera personer gemensamt, skall ett särskilt belopp fastställas för var och en av dem.

Löpande vite

4 § Om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna, får vite föreläggas som löpande vite. Vitet bestäms då till ett visst belopp för varje tidsperiod av viss längd under vilken föreläggandet inte har följts eller, om föreläggandet avser en återkommande förpliktelse, för varje gång adressaten underlåter att fullgöra denna.

Om vitesföreläggandet innefattar ett förbud eller någon liknande föreskrift eller det annars är lämpligt, kan i stället bestämmas att vitet skall betalas för varje gång föreskriften överträds.

Löpande vite får inte tillämpas, om det av någon särskild föreskrift följer att vitet inte får överstiga ett visst högsta belopp.

Föreläggande att lämna viss uppgift

5 § Har en myndighet befogenhet att vid vite förelägga eller förbjuda ägaren eller innehavaren av viss egendom att vidta en åtgärd med egendomen, får myndigheten också förelägga denne att, om hans rättsställning upphör, lämna myndigheten uppgift om den nye ägarens eller innehavarens namn och adress. Även ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Utdömmande av vite m. m.

6 § Frågor om utdömmande av viten prövas av länsrätt på ansökan av den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet eller, om detta har skett efter överklagande i frågan om vitesföreläggande, av den myndighet som har prövat denna fråga i första instans. Ansökan om utdömmande görs hos länsrätten i det län där myndigheten är belägen. Vad som har sagts nu gäller dock ej i fall som avses i andra stycket eller 7 §. Frågor om utdömmande av viten som har förelagts av regeringen prövas av länsrätten i Stockholms län på ansökan av justitiekanslern.

Frågor om utdömmande av viten som har förelagts en part eller någon annan till fullgörande av en skyldighet i en rättegång eller i annat motsvarande förfarande prövas utan särskild ansökan av den myndighet som har utfärdat föreläggandet.

7 § Tingsrätten prövar frågor om utdömmande av viten,

1. om vitet riktar sig till var och en,
2. om vitet avser säkerställande av ett enskilt anspråk,
3. om i något annat fall än som förut har angetts tingsrätten själv eller, efter talan mot rättens beslut, högre rätt har förelagt vitet.

8 § När allmän domstol prövar frågor om utdömmande av viten efter särskild talan, skall målet i tillämpliga delar handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken som mål om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet.

9 § Har ändamålet med vitet förlorat sin betydelse, skall vitet inte dömas ut. Finns det särskilda skäl till det, får vitet jämkas.

Föreligger i mål om utdömmande av vite som avses i 4 § andra stycket flera överträdelse av föreskriften till samtidig bedömning, får ej på en gång utdömas högre belopp än som har angetts i föreläggandet. När ett beslut i ett sådant mål har vunnit laga kraft, får vite inte dömas ut för sådana överträdelse av föreskriften som har gjorts innan målet väcktes.

Vite bortfaller, om talan om att det skall dömas ut inte har delgetts adressaten inom två år från det att förutsättningarna för att väcka en sådan talan uppkom.

Biträde av polismyndighet

10 § En myndighet som har att föra talan vid domstol i mål om utdömmande av vite får, om det är nödvändigt med hänsyn till utredningen, anlita biträde av polismyndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. Vad som föreskrivs i 6 § gäller dock ej i fråga om vite som har förelagts före ikraftträdandet.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1985.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.

Härigenom föreskrivs att 17, 19 och 20 §§ lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Föreläggande enligt 15 eller 16 § får förenas med vite eller med föreskrift att, om föreläggandet ej efterkommes, åtgärden kan utföras genom byggnadsnämndens försorg på den försumliges bekostnad.

Efterkommes ej föreläggande med föreskrift om utförande genom byggnadsnämndens försorg, skall nämnden, när ej omständigheterna föranleder annat, besluta att åtgärden skall utföras och hur det skall ske. Därvid skall tillses att oskälig kostnad ej uppstår. *När skäl är därtill, får i nämndens beslut förordnas, att beslutet skall gälla utan hinder av att det ej äger laga kraft.*

Efterkommes ej föreläggande med föreskrift om utförande genom byggnadsnämndens försorg, skall nämnden, när ej omständigheterna föranleder annat, besluta att åtgärden skall utföras och hur det skall ske. Därvid skall tillses att oskälig kostnad ej uppstår.

I beslut om föreläggande enligt första stycket eller beslut enligt andra stycket får förordnas att beslutet skall gälla utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft.

Kronofogdemyndigheten skall lämna det biträde som behövs för genomförande av beslut enligt andra stycket.

19 §

Har föreläggande enligt 15 eller 16 § meddelats någon i egenskap av ägare till viss fastighet och övergår fastigheten till ny ägare, gäller föreläggandet i stället mot denne. *Ut-satt vite gäller dock ej mot den nye ägaren, men byggnadsnämnden får sätta ut vite för denne.*

Har föreläggande enligt 15 eller 16 § meddelats någon i egenskap av ägare till viss fastighet och övergår fastigheten till ny ägare, gäller föreläggandet i stället mot denne. *Har i föreläggandet utsatts löpande vite enligt 4 § lagen (1985: 000) om viten och har fastigheten övergått genom köp, byte eller gåva, gäller viten mot den nye ägaren räknat från tidpunkten för äganderättsövergången, under förutsättning att anteck-*

Nuvarande lydelse

Första stycket äger motsvarande tillämpning, när föreläggande har meddelats någon i egenskap av tomträttshavare eller ägare av byggnad på mark som tillhör annan.

Föreslagen lydelse

ning om vitesföreläggandet dessförinnan gjorts enligt 20 §. Löpande vite som avser viss period får endast tas ut av den som var ägare vid periodens början. Annat vite gäller ej mot den nye ägaren, men byggnadsnämnden får sätta ut vite för denne.

Första stycket äger motsvarande tillämpning, när föreläggande har meddelats någon i egenskap av tomträttshavare eller *eljest* som ägare av byggnad på mark som tillhör annan. *Vad som sägs om löpande vite gäller dock endast i fråga om föreläggande som har meddelats någon i egenskap av tomträttshavare.*

20 §

Myndighet som meddelar föreläggande som avses i 19 § skall genast sända sitt beslut till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsboken eller tomträttsboken.

Myndighet som meddelar föreläggande som avses i 19 § skall genast sända sitt beslut till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsboken eller tomträttsboken. *Har i föreläggandet utsatts löpande vite, skall även detta antecknas. Inskrivningsmyndigheten skall genast i rekommenderat brev underrätta den som senast har sökt lagfart eller inskrivning av förvärv av tomträtt om anteckningen, om denne ej är föreläggandets adressat.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

4 Förslag till**Lag om ändring i bostadssaneringslagen (1973: 531)**

Härigenom föreskrivs att 10 och 13 §§ bostadssaneringslagen (1973: 531) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Beslut om upprustningsåtgärder eller användningsförbud skall genast sändas till inskrivnings-

*Föreslagen lydelse*10 §¹

Beslut om upprustningsåtgärder eller användningsförbud skall genast sändas till inskrivnings-

¹ Senaste lydelse 1973: 1087.

Nuvarande lydelse

myndigheten för anteckning i fastighetsboken eller tomträttsboken. Beslut om upprustningsåläggande skall sändas även till byggnadsnämnden.

Föreslagen lydelse

myndigheten för anteckning i fastighetsboken eller tomträttsboken. *Har ett sådant åläggande eller förbud förenats med löpande vite enligt 4 § lagen (1985:000) om viten, skall även detta antecknas. Inskrivningsmyndigheten skall genast i rekommenderat brev underrätta den som senast har sökt lagfart eller inskrivning av förvärv av tomträtt om anteckningen, om denne ej är föreläggandets adressat.*

Beslut om upprustningsåläggande skall sändas även till byggnadsnämnden.

Har staten eller kommun förvärvat fastighet på vilken finns lägenhet som avses med upprustningsåläggande eller användningsförbud, skall på anmälan av staten eller kommunen göras anteckning i fastighetsboken eller tomträttsboken att åläggandet eller förbudet förfallit.

13 §²

Upprustningsåläggande, användningsförbud och förbud enligt 2a § första stycket får förenas med vite.

Utsatt vite gäller ej mot ny ägare. I fall som avses i 8 § får dock hyresnämnden utsätta vite för denne.

Har ett upprustningsåläggande eller ett användningsförbud förenats med löpande vite, gäller vitet mot ny ägare räknat från tidpunkten för äganderättsövergången under förutsättning att anteckning om vitesföreläggandet dessförinnan gjorts i fastighetsboken eller tomträttsboken. Vad som har sagts nu gäller dock endast vid förvärv av fast egendom eller tomträtt genom köp, byte eller gåva. Löpande vite som avser viss period får tas ut endast av den som vid periodens början ägde fastigheten. Annat vite gäller ej mot ny ägare. I fall som avses i 8 § får dock hyresnämnden utsätta vite för denne.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

² Senaste lydelse 1974: 821.

5 Förslag till

Lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080)

Härigenom föreskrivs att 18 och 20 §§ hälsoskyddslagen (1982:1080) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Miljö- och hälsoskydds nämnden får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller bestämmelser som meddelats med stöd av lagen skall efterlevas. I brådskande fall eller när det annars finns särskilda skäl får ett föreläggande eller förbud meddelas omedelbart och i andra fall först sedan det visat sig att nämndens råd och anvisningar ej har följts.

I ett beslut om föreläggande eller förbud kan nämnden utsätta vite. *Frågan om utdömande av vite prövas av allmän domstol.* Vitet får ej förvandlas.

I ett beslut om föreläggande eller förbud kan nämnden utsätta vite. Vitet får ej förvandlas.

Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt bestämmelser som har meddelats med stöd av denna lag och efterkommer han inte miljö- och hälsoskydds nämndens föreläggande om rättelse, får nämnden förordna om rättelse på hans bekostnad. I brådskande fall får sådant förordnande meddelas också utan föregående föreläggande.

20 §

Om miljö- och hälsoskydds nämnden i fråga om en fastighet eller byggnad har meddelat föreläggande eller förbud samt föreläggandet eller förbudet är av större betydelse och förenat med ett vite som uppgår till minst ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, får nämnden översända beslutet om föreläggandet eller förbudet till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsboken eller tomträttsboken. Har *sådan* anteckning skett gäller föreläggandet eller förbudet mot ny ägare av egendomen. *Utsatt vite gäller dock inte mot ny ägare av egendomen, men nämnden får utsätta nytt vite för denne.*

Om miljö- och hälsoskydds nämnden i fråga om en fastighet eller byggnad har meddelat föreläggande eller förbud samt föreläggandet eller förbudet är av större betydelse och förenat med ett vite som uppgår till minst ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring *eller med ett löpande vite enligt 4 § lagen (1985:000) om viten,* får nämnden översända beslutet om föreläggandet eller förbudet till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsboken eller tomträttsboken. *Är föreläggandet förenat med löpande vite, skall även detta antecknas. Inskrivningsmyndigheten skall genast i rekommenderat brev underrätta den som senast har sökt lagfart eller inskrivning av förvärv av tomträtt om anteckningen, om denne ej är föreläggandets adressat.*

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Har anteckning enligt första stycket skett, gäller föreläggandet eller förbudet mot ny ägare av egendomen. *Har denne förvärvat egendomen genom köp, byte eller gåva och utgör egendomen fastighet eller tomträtt, gäller även löpande vite mot honom räknat från tidpunkten för äganderättsövergången. I annat fall gäller vitet inte mot ny ägare av egendomen, men nämnden får utsätta nytt vite för denne.*

Löpande vite som avser viss period får tas ut endast av den som var ägare vid periodens början.

Har ett antecknat föreläggande eller förbud upphävts genom lagakraftvunnet beslut eller har den åtgärd som avses med föreläggandet vidtagits eller har ändamålet med föreläggandet förlorat sin betydelse, skall miljö- och hälsoskyddsnämnden, så snart den fått vetskap om förhållandet, anmäla det till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsboken eller tomträttsboken. Om nämnden inte gör anmälan skall länsstyrelsen på ansökan av egendomens ägare göra sådan anmälan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. I fråga om vite som har förelagts före ikraftträdandet gäller dock 18 § andra stycket andra meningen i sin äldre lydelse.

6 Förslag till**Lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822)**

Häri genom föreskrivs att 39, 39 a och 39 b §§ naturvårdslagen (1964: 822) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*39 §¹

Har någon överträtt beslut eller föreskrift som avses i 37 § första stycket 1, 2, 4, 6 eller 8 får länsstyrelsen förelägga honom att åstadkomma rättelse. Har i fråga om en viss fastighet eller byggnad, anordning eller anläggning på annans mark ägaren till egendomen begått överträdelsen och övergår egendomen till ny ägare, får denne föreläggas att vidta rättelse, om det inte är oskäligt. Är fråga om överträdelse av beslut eller föreskrift över vars efterlevnad kommunal nämnd med stöd av överlåtelse enligt 18 b § utövar tillsyn, tillkommer det i stället nämnden att meddela sådant föreläggande. I beslut om föreläggande får vite sättas ut. Vidare får tingsrätten meddela handräckning för att åstadkomma rättelse. Ansökan om handräckning får

¹ Senaste lydelse 1983: 298.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

göras av allmän åklagare, statens naturvårdsverk, länsstyrelsen, den kommunala nämnd som handhar naturvårdsfrågor eller, i fall där kommunal nämnd har att meddela föreläggande, av den nämnden. Beträffande sådan handräckning finns bestämmelser i 17 § handräckningslagen (1981: 847).

Vid meddelande av föreläggande enligt 17 § första stycket, 20 §, 21 § eller 22 § andra stycket får länsstyrelsen utsätta vite. Efterkoms ej sådant föreläggande, skall på anmodan av länsstyrelsen kronofogdemyndigheten föranstalta om att åtgärden vidtages.

Byggnadsnämnden får utsätta vite vid meddelande av föreläggande enligt 17 § tredje stycket. Miljö- och hälsoskyddsnämnden får utsätta vite vid meddelande av föreläggande enligt 24 §. Efterkommes ej föreläggandet, äger vederbörande nämnd låta vidtaga åtgärden på den försumliges bekostnad.

I beslut om föreläggande som avses i första, andra eller tredje stycket får förordnas att beslutet skall gälla utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft.

39 a §²

Har ett föreläggande som avses i 39 § första eller andra stycket meddelats någon i egenskap av ägare till viss fastighet och övergår fastigheten till ny ägare, gäller föreläggandet i stället mot denne. Utsatt vite gäller dock inte mot den nye ägaren, men vederbörande myndighet får sätta ut vite för denne.

Har ett föreläggande som avses i 39 § första eller andra stycket meddelats någon i egenskap av ägare till viss fastighet och övergår fastigheten till ny ägare, gäller föreläggandet i stället mot denne. *Har i föreläggandet utsatts löpande vite enligt 4 § lagen (1985:000) om viten, och har fastigheten övergått genom köp, byte eller gåva, gäller vitet mot den nye ägaren räknat från tidpunkten för äganderättsövergången, under förutsättning att anteckning om vitesföreläggandet dessförinnan gjorts enligt 39 b §. Löpande vite som avser viss period får endast tas ut av den som var ägare vid periodens början. Annat vite gäller inte mot den nye ägaren, men vederbörande myndighet får sätta ut vite för denne.*

Första stycket skall också tillämpas när föreläggande har meddelats någon i egenskap av tomträttshavare eller ägare av byggnad, anläggning eller anordning på mark som tillhör annan.

Första stycket skall också tillämpas när föreläggande har meddelats någon i egenskap av tomträttshavare eller *eljest* som ägare av byggnad, anläggning eller anordning på mark som tillhör annan. *Vad som*

² Senaste lydelse 1982: 1097.

Nuvarande lydelse

Föreläggande som avses i 39 a § skall genast antecknas i fastighetsboken eller tomträttsboken. *Det samma gäller beslut om återkallelse av antecknat föreläggande.*

Har antecknat föreläggande upphävts genom lagakraftvunnet beslut, efterkommits eller förfallit, skall det antecknas i fastighetsboken.

Föreslagen lydelse

sägs om löpande vite gäller dock endast förelägganden som har meddelats någon i egenskap av tomträttshavare.

39 b §³

Föreläggande som avses i 39 a § skall genast antecknas i fastighetsboken eller tomträttsboken. *Har i föreläggandet utsatts löpande vite enligt 4 § lagen (1985:000) om vite skall även detta antecknas. Inskrivningsmyndigheten skall genast i rekommenderat brev underrätta den som senast har sökt lagfart eller inskrivning av förvärv av tomträtt om anteckningen, om denne ej är föreläggandets adressat.*

Har antecknat föreläggande återkallats, upphävts genom lagakraftvunnet beslut, efterkommits eller förfallit, skall det antecknas i fastighetsboken eller tomträttsboken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

7 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar**

Häri genom föreskrivs att 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar.

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, utlännings-

*Föreslagen lydelse*14 §¹

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, utlännings-

³ Senaste lydelse 1982:1097.

¹ Senaste lydelse 1984:9.

Nuvarande lydelse

lagen (1980: 376), smittskyddslagen (1968: 231), lagen (1970: 375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling och körkortslagen (1977: 477) i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 21 kap. föräldrabalken.

3. mål som avses i 24 § lagen (1984: 3) om kärnteknisk verksamhet.

Föreslagen lydelse

lagen (1980: 376), smittskyddslagen (1968: 231), lagen (1970: 375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling och körkortslagen (1977: 477) i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken.

3. mål som avses i 24 § lagen (1984: 3) om kärnteknisk verksamhet.

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985: 000) om viten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

8 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971: 112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden**

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1971: 112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Talan om utdömande av vite föres vid allmän domstol av åklagare. Sådan talan får väckas endast efter anmälan av konsumentombudsmannen eller, i fråga om vitesförbud, av annan som hos marknadsdomstolen ansökt om förbudet.

Föreslagen lydelse

7 §²

Talan om utdömande av vite förs vid allmän domstol av konsumentombudsmannen. I fråga om vite som marknadsdomstolen har förelagt på talan av annan får talan om utdömande föras även av denne.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. I fråga om vite som har förelagts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser fortfarande.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1984: 293.

² Senaste lydelse 1972: 730.

9 Förslag till

Lag om ändring i marknadsföringslagen (1975: 1418)

Härigenom föreskrivs att 17 § marknadsföringslagen (1975: 1418) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Talan om utdömande av vite föres vid allmän domstol av åklagare. Sådan talan får väckas endast efter anmälan av konsumentombudsmannen eller, i fråga om vite som avses i 5 §, av annan som hos marknadsdomstolen har ansökt om förbudet eller åläggandet.

Talan om utdömande av vite förs vid allmän domstol av konsumentombudsmannen. I fråga om vite som marknadsdomstolen har förelagt på talan av annan får talan om utdömande förs även av denne.

Allmänt åtal för brott mot denna lag får väckas endast efter medgivande av konsumentombudsmannen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. I fråga om vite som har förelagts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser fortfarande.

10 Förslag till

Lag om ändring i konsumentkreditlagen (1977: 981)

Härigenom föreskrivs att 27 § konsumentkreditlagen (1977: 981) skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1985. I fråga om vite som har förelagts dessförinnan gäller den upphävda paragrafen dock fortfarande.

¹ Senaste lydelse 1984: 424.

11 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1979: 1118) om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet**

Häri genom föreskrivs att 21 § lagen (1979: 1118) om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

21 §

Talan om utdömning av vite som har förelagts enligt denna lag förs vid tingsrätt av *allmän åklagare*. *Sådan talan får väckas endast efter anmälan av jämställdhetsombudsmannen.*

Talan om utdömning av vite som har förelagts enligt denna lag förs vid tingsrätt av *jämställdhetsombudsmannen*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. I fråga om vite som har förelagts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser fortfarande.

12 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförening från fartyg**

Häri genom föreskrivs att 10 kap. 8 § lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförening från fartyg² skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*10 Kap.
8 §

Mål om ansvar för brott som avses i denna lag *eller om utdömning av vite* eller om ersättning för åtgärder som verkställts enligt 7 kap. 9 § handläggs av tingsrätt som är behörig domstol enligt rättegångsbalken eller enligt 336–338 §§ sjölagen (1891: 35 s. 1).

Mål om ansvar för brott som avses i denna lag eller om ersättning för åtgärder som verkställts enligt 7 kap. 9 § handläggs av tingsrätt som är behörig domstol enligt rättegångsbalken eller enligt 336–338 §§ sjölagen (1891: 35 s. 1).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. I fråga om vite som har förelagts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser fortfarande.

¹ Lagen omtryckt 1980: 412.

² Lagen omtryckt 1983: 463.

13 Förslag till**Lag om ändring i närradiolagen (1982: 459)**

Härigenom föreskrivs att 14 § närradiolagen (1982: 459) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §¹

Sammanslutningen skall på uppmaning av närradiomyndigheten tillställa myndigheten sådan inspelning som avses i 8 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio.

Om sammanslutningen inte rättar sig efter en sådan uppmaning, kan myndigheten förelägga vite. *Talan om utdömande av vitet förs vid tingsrätt av allmän åklagare efter anmälan av närradiomyndigheten.*

Om sammanslutningen inte rättar sig efter en sådan uppmaning, kan myndigheten förelägga vite.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. I fråga om vite som har förelagts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser fortfarande.

14 Förslag till**Lag om ändring i konkurrenslagen (1982: 729)**

Härigenom föreskrivs att 38 § konkurrenslagen (1982: 729) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §

Talan om utdömande av vite som förelagts med stöd av denna lag förs vid tingsrätt av *allmän åklagare*. *Sådan talan får väckas endast efter anmälan eller medgivande av näringsfrihetsombudsmannen eller, i fråga om vite som marknadsdomstolen har ålagt på talan av annan, av denne.*

Talan om utdömande av vite som förelagts med stöd av denna lag förs vid tingsrätt av *näringsfrihetsombudsmannen*. *I fråga om vite som marknadsdomstolen har förelagt på talan av annan får talan om utdömande föras även av denne.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. I fråga om vite som har förelagts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser fortfarande.

¹ Senaste lydelse 1982:1247.

15 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1984: 292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare**

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1984: 292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Förbud skall förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövt.

Talan om utdömande av vite förs vid allmän domstol av *åklagare*.

Talan om utdömande av vite förs vid allmän domstol av *den som ansökt om förbudet*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

16 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1963: 193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.**

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1963: 193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Vad i denna lag sägs om böter skall *ock* gälla vite, som förelagts part eller annan till fullgörande av skyldighet i rättegång.

Vad *som* i denna lag sägs om böter skall även gälla *utdömda viten*, som

1. *har* förelagts part eller annan till fullgörande av *en* skyldighet i *en* rättegång,

2. *här i landet* har förelagts av konsumentombudsmannen, näringsfrihetsombudsmannen eller marknadsdomstolen,

3. *i Finland* har dömts ut av marknadsdomstolen eller, efter överklagande av ett avgörande av denna domstol, av högsta domstolen.

Denna lag träder i kraft i förhållande till Finland fyra veckor från den dag då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling samt i förhållande till Danmark, Island och Norge den dag regeringen bestämmer. I fråga om vite som har förelagts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

17 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder**

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

23 §

Talan om utdömmande av vite enligt denna lag *föres vid allmän domstol av åklagare. Sådan talan får väckas endast efter anmälan av länsarbetsnämnd eller arbetsmarknadsstyrelsen eller, när fråga är om vite som förelagts med stöd av 14 §, av arbetstagarorganisation som hemställt om föreskrifter som där anges.*

Talan om utdömmande av vite enligt denna lag *förs av länsarbetsnämnd, eller arbetsmarknadsstyrelsen eller, när fråga är om vite som förelagts med stöd av 14 §, av arbetstagarorganisation som hemställt om föreskrifter som där anges.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

Motionerna

I motion 1984/85:2831 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) yrkas att riksdagen avslår propositionen såvitt angår förslaget att utdömmande av vite skall handläggas av länsrätt.

I motion 1984/85:2832 av Gunilla André m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att avslå proposition 1984/85:96 med förslag till lag om viten m. m.

Utskottet*Inledning*

År 1977 lade regeringen fram en proposition om avskaffande av förvandlingsstraffet för böter. Förslaget gällde även viten. Riksdagen avsåg propositionen och begärde en ny utredning om bötesverkställigheten och en översyn av vitesinstitutet (prop. 1976/77:104, JuU 1977/78:25, rskr. 164). Regeringen uppdrog åt viteskommittén att göra det arbete som riksdagen hade begärt. Kommittén redovisade sin översyn av vitesinstitutet i betänkandet (SOU 1982:21) Ett effektivare vite. I betänkandet lade kommittén fram förslag till en generell lagstiftning om vite. Den hade dock begränsad räckvidd, på det sättet att den endast avsåg vite (och tvångsutförande) enligt 75 § i då gällande hälsovårdsstadga (1958:663) och 3 och 17 §§ lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.

Kommitténs avsikt var att lagen efter hand skulle kunna göras tillämplig på områden där behov av effektivare tvångsmedel kommer fram.

Betänkandet remissbehandlades. Därefter utarbetades inom justitiedepartementet ett förslag till lag om viten, vars bestämmelser gavs en avsevärt större räckvidd än kommittéförslaget. Det omarbetade förslaget och förslag till ändringar i ett stort antal lagar remitterades till lagrådet i oktober 1983.

Lagrådet ansåg det vanskligt att bedöma lagrådsremissens i förhållande till kommittéförslaget mera vittsyftande förslag, eftersom det inte hade blivit föremål för remissbehandling i sedvanlig omfattning. Lagrådet förordade att det remitterade förslaget till lag om viten i dåvarande skick inte förelades riksdagen. Med hänsyn till lagrådets uttalanden fortsatte beredningen inom justitiedepartementet. Härvid upprättades en promemoria med förslag till slutligt ställningstagande av regeringen. Genom en särskild remiss inhämtades yttranden över lagrådsremissen jämte lagrådets yttrande och promemorian.

Förslagen i propositionen bygger på vad som sålunda förekommit.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås åtgärder som syftar till att effektivisera vitesinstitutet. En ny lag om viten föreslås. Lagen kodifierar vissa allmänna regler som i dag gäller enligt praxis men innehåller också flera nyheter. Bl. a. föreslås att vite skall kunna föreläggas som s. k. löpande vite. Vitet utgår då i normalfallet med ett bestämt belopp för varje tidsperiod av viss längd under vilken föreläggandet inte har följts. En annan nyhet är att frågor om utdömande av vite normalt skall handläggas av länsrätt på ansökan av den myndighet som har förelagt vitet, i stället för att som nu åklagare för talan vid allmän domstol. Syftet är här att åstadkomma en snabbare och mindre resurskrävande procedur än den nuvarande.

I fråga om viten enligt lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m., bostadssaneringslagen (1973:531), hälsoskyddslagen (1982:1080) och naturvårdslagen (1964:822) innebär förslaget vidare att, om vitet förelagts någon i hans egenskap av fastighetsägare eller tomträttshavare, det under vissa förutsättningar skall övergå på ny ägare eller innehavare. I fråga om en del av de förelägganden som avses här får vidare den myndighet som förelägger vitet möjlighet att förordna att föreläggandet skall gälla utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1985.

Allmänt

När det gäller att ge eftertryck åt individuella påbud och förbud är vitet det principiellt viktigaste direkta tvångsmedlet i det allmännas hand. Genom ett föreläggande om vite påbjuds eller förbjuds någon att göra något vid äventyr

att han annars förpliktas att utge ett visst penningbelopp. Genom ett nytt förfarande i ett senare skede prövas frågan om vitet skall utdömas.

Viten förekommer i huvudsakligen två former, s. k. *förfarandeviten* och *materiella viten*. Förfarandeviten används av såväl domstolar som andra myndigheter för att någon skall förmås att exempelvis infinna sig vid myndigheten eller tillhandahålla handlingar eller lämna uppgifter som myndigheten behöver för att fatta beslut. Myndigheten kan vanligtvis både förelägga och döma ut vitet. Det materiella vitet används för att eftertryck skall ges åt en förvaltningsmyndighets eller i vissa fall en domstols beslut och döms i regel ut av allmän domstol på talan av åklagare.

Härutöver finns ytterligare två typer av viten. Det gäller till en början s. k. *generellt vite*, dvs. vite som riktar sig till envar och som närmast har karaktär av straffbestämmelse. I fråga om viten av denna karaktär är reglerna i brottsbalken (BrB) om böter tillämpliga (25 kap. 8 § BrB). Vidare förekommer s. k. *avtalsviten*, som har karaktären av ett av kontraktsparter på förhand bestämt skadestånd. Detta lagstiftningsärende gäller i princip inte avtalsviten.

Bestämmelser om viten finns i åtskilliga författningar. En myndighet anses normalt inte ha rätt att förelägga vite utan uttryckligt författningsstöd.

Bland förfarandeviten kan främst nämnas de som regleras genom bestämmelser i rättegångsbalken (RB). Enligt dessa kan domstolarna förelägga parter och andra att inställa sig eller att förete skriftlig handling m. m.

Lagstodet för olika typer av materiella viten har ofta formen av en regel som ger vissa myndigheter befogenhet att använda vitesföreläggande för ett bestämt ändamål. På den statliga sidan har främst länsstyrelserna tillagts sådan befogenhet på en rad områden. Även andra myndigheter inom den regionala statsförvaltningen har bemyndigande att använda vite, t. ex. länskolnämnd och skogsvårdsstyrelse.

Inom den centrala statsförvaltningen kan vite användas av bl. a. industriverket, naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen.

Befogenhet att använda viteshot har även tillagts vissa kommunala nämnder, särskilt byggnadsnämnden samt miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Bestämmelser om viten finns också i den marknadsrättsliga lagstiftningen.

Frågan om vites utdömande prövas av allmän domstol, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet. Om det inte av den aktuella författningen framgår vilken myndighet som skall pröva frågan om vitets utdömande, anses det följa av allmänna principer att denna prövningsrätt tillkommer allmän domstol.

Om man bortser från bestämmelser om befogenhet att förelägga vite är vitesinstitutet mycket knapphändigt reglerat i lag. För bedömningen av centrala frågor är myndigheterna och domstolarna därför i stor utsträckning hänvisade till praxis. Detta gäller t. ex. principerna för vilka personer som ett föreläggande kan riktas mot samt principerna för beräkning av beloppet och

för utdömmande av vite.

Enligt utskottets mening är det uppenbarligen inte tillfredsställande att en lagreglering saknas på detta viktiga område. Det räcker med att peka på vilka svårigheter bristen på lagreglering kan medföra, inte minst när det gäller att få till stånd en enhetlig och likformig rättstillämpning. Bristen på lagreglering måste enligt utskottet vidare inverka menligt på vitesinstitutets effektivitet. Utskottet välkomnar därför att ett förslag till en generell reglering nu läggs fram.

I motion 2832 yrkas att propositionen skall avslås. Motionärerna riktar kritik mot lagförslaget i flera avseenden. Avslagsyrkandet grundar sig i huvudsak på den föreslagna lagstiftningens omfattning. Motionärerna hänför sig i den delen till vad lagrådet uttalat om att det är en brist att bestämmelser om viten även i fortsättningen kommer att finnas på skilda håll i lagstiftningen och om att vinsten med en samlad lagstiftning förringas om den inte omfattar generella viten.

De bestämmelser lagrådet främst avser finns i BrB och bötesverkställighetslagen (1979:189) och gäller bl. a. generella viten. Generella vitesföreskrifter har, som departementschefen framhåller, i realiteten karaktären av straffsanktionerade normer, och utdömandet skall ske enligt vanliga straffmättningsprinciper. Mot denna bakgrund delar utskottet departementschefens uppfattning att bestämmelserna om generella viten lämpligen bör finnas kvar i BrB. Även i övrigt ansluter sig utskottet till departementschefens överväganden när det gäller omfattningen av den nya lagens reglering. Här vill utskottet också peka på att lagrådets synpunkter har tillgodosetts så till vida att det i förslaget till lag om viten har tagits in en hänvisning till BrB och bötesverkställighetslagen.

Utskottet anser således att förslaget bör godtas såvitt gäller omfattningen av lagregleringen. Även i övrigt kan utskottet i stort ställa sig bakom förslagen i propositionen. Motionen bör således inte vinna bifall såvitt den innefattar yrkande om avslag på propositionen i dess helhet.

Tingsrätt eller länsrätt?

Som tidigare har nämnts innebär förslaget att frågor om utdömmande av vite – om inte annat är föreskrivet – skall prövas av länsrätt på talan av den myndighet som har utfärdat föreläggande. I båda motionerna förordas att den nuvarande ordningen behålls, dvs. att prövningen görs av tingsrätt på talan av åklagare.

Bedömningen av huruvida prövningen bör ligga på länsrätt eller tingsrätt sammanhänger med frågan vilken myndighet som bör anförtros uppgiften att föra talan om utdömmande av vite.

För åklagaralternativet talar enligt vad som anförs i motion 2831 att åklagarna med hänsyn till utbildning och yrkeserfarenhet är särskilt förfarna att handha angelägenheter av straffrättslig natur. Utskottet har stor förståel-

se för den synpunkten men vill å andra sidan framhålla att åklagarna inte rimligen kan tänkas ha samma fackkunskaper som de olika myndigheterna som förelägger vite otvivelaktigt har.

I motionen anförs också som ett argument för åklagaralternativet att åklagarna står helt fria från "egna" intressen i saken.

Utskottet kan inte dela uppfattningen att åklagarna av detta skäl borde anförtros uppgiften, utan utskottet instämmer i departementschefens bedömning att rättssäkerhetsskäl inte talar mot en ordning som innebär att den myndighet som utfärdat föreläggandet får till uppgift att föra talan inför domstol. Myndigheterna har ju tillagts den långt viktigare och för den enskilde betydelsefulla frågan att utforma själva föreläggandet. För övrigt är det ju som departementschefen anför redan nu fackmyndigheten som initierar processen genom att anmäla frågan till åklagaren, och annan ordning kan knappast tänkas om uppgiften får ligga kvar hos åklagaren. Här kan också pekas på att åklagarna i praktiken måste hämta in de uppgifter som behövs för talans utförande från den myndighet som förelagt vitet. Om i stället myndigheten får uppgiften att föra talan hos domstol kan det knappast innebära någon avgörande skillnad.

Ytterligare aspekter kan läggas på denna fråga. Åklagarväsendet är och kommer under överskådlig tid att vara synnerligen arbetsbelastat. Enligt vad som uppges i propositionen upplevs i praktiken inte sällan omgången via åklagare från fackmyndigheters och kommunala nämnders sida som en flaskhals i de ärenden som det här gäller. Klart är också, som nämns i propositionen, att ju flera myndigheter som blir inblandade i ett visst ärende om utdömande av vite, desto längre tid tar förfarandet, och det innebär uppenbarligen en rationalisering om man kan minska antalet myndigheter som har att ta befattning med dessa ärenden.

Utskottets slutsats blir således att man, som departementschefen anför, genom att lägga uppgiften att föra talan på de myndigheter som har utfärdat föreläggandet gör sådana vinster i fråga om snabbhet och effektivitet att detta förslag bör genomföras. Med denna utgångspunkt ligger det som departementschefen anför närmare till hands för flertalet rättsområden att prövningen överflyttas till förvaltningsdomstolarna. Utskottet stannar alltså för att välja den lösning som föreslagits i propositionen.

Att mål om utdömande av vite flyttas från allmänna domstolar till att handläggas i förvaltningsprocessuell ordning kan, som påpekas i motion 2831, i vissa situationer innebära en försämring för den enskilde i fråga om rättegångskostnaderna. Denna fråga har inte belysts i propositionen. Utskottet utgår från att utvecklingen på detta område följs av regeringen, och utskottet vill i sammanhanget erinra om vad utskottet tidigare i år uttalat om att behovet av möjligheter att ersätta enskild part för hans rättegångskostnader i förvaltningsprocess bör utredas (JuU 1984/85:15, rskr. 161).

Vad som nu har sagts innebär att utskottet avstyrker bifall till motion 2831 och motion 2832 i vad den innefattar avslag på propositionens förslag om att

vite – om inte annat är föreskrivet – skall utdömas av länsrätt på talan av den myndighet som har förelagt vitet.

Övrigt

I 7 § förslaget till lag om viten bör göras en redaktionell ändring på sätt som framgår av utskottets hemställan. I övrigt föranleder propositionen eller motionerna inget uttalande av utskottet.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på propositionen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2832 i den del den innefattar yrkande om avslag på propositionen i dess helhet,
2. beträffande *utdömande av viten*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2831 och motion 1984/85:2832 i denna del antar
 - a. 6 § i det genom proposition 1984/85:96 framlagda förslaget till lag om viten,
 - b. 7 § i det under a. nämnda lagförslaget, dock med den ändringen att paragrafen ges följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Tingsrätten prövar frågor om utdömande av viten,

1. om vitet riktar sig till var och en,
2. om vitet avser säkerställande av ett enskilt anspråk,
3. om i något annat fall än som förut har angetts tingsrätten själv eller, efter talan mot rättens beslut, högre rätt har förelagt vitet.

Utskottets förslag

7 §

Tingsrätt prövar frågor om utdömande av viten.

1. om vitet riktar sig till var och en,
 2. om vitet avser säkerställande av ett enskilt anspråk,
 3. om i något annat fall än som förut har angetts tingsrätten själv eller, efter talan mot rättens beslut, högre rätt har förelagt vitet.
3. att riksdagen antar det under moment 2 nämnda lagförslaget i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan ovan,
 4. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken,
 5. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.,

6. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i bostadssaneringslagen (1973:531),
7. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080),
8. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822),
9. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
10. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1971:112) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
11. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen (1975:1418),
12. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981),
13. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1979:1118) om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet,
14. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
15. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i närradiolagen (1982:459),
16. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i konkurrenslagen (1982:729),
17. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
18. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.,
19. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder.

Stockholm den 19 mars 1985

På justitieutskottets vägnar
LENNART BLOM

Närvarande: Lennart Blom (m), Lisa Mattson (s), Karin Söder (c), Arne Nygren (s), Björn Körlof (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Ulla-Britt Åbark (s), Lars-Erik Lövdén (s), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Hans Göran Franck (s), Birthe Sörestedt (s) och Göran Magnusson (s).

Reservation

Utdömmande av viten (mom. 2)

Lennart Blom (m), Karin Söder (c), Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Sven Munke (m) och Hans Petersson i Röstånga (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 19 med "Bedömningen av" och som slutar på s. 21 med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Alldeles oavsett om vitet i rättsligt hänseende betraktas huvudsakligen som ett tvångsmedel eller som en påföljd är det som lagrådet har anfört påtagligt att straffmättningsliknande principer här har ett stort spelrum. Detta talar enligt utskottets mening otvivelaktigt för att tingsrätterna även i fortsättningen skall handlägga mål om utdömmande av vite. Ytterligare ett skäl för att behålla denna ordning är att förfarandet vid tingsrätt i princip är muntligt och att den enskilde således har större möjligheter att där lägga fram sin sak personligen – och utan att behöva anlita ombud – än vid länsrätt där förfarandet i princip är skriftligt. Härtill kommer att den nuvarande regleringen av frågor som gäller rättegångskostnader är något gynnsammare för den enskilde i processer vid allmän domstol än i processer vid förvaltningsdomstol. Utskottet vill vidare peka på att den omständigheten att länsrätterna saknar erfarenhet av dessa mål innebär att en ändring av nuvarande ordning skulle medföra effektivitetsförluster, särskilt i ett inledningskedje. Ytterligare ett skäl som talar mot regeringens ståndpunkt är att länsrätterna för närvarande är mycket arbetsbelastade och att det enligt utskottets bedömning därför är troligt att handläggningstiderna skulle förlängas avsevärt om handläggningen av dessa mål flyttades över till länsrätterna. Vad som nu har sagts leder utskottet till uppfattningen att mål om utdömmande av vite även i fortsättningen bör handläggas av tingsrätt.

När det sedan gäller frågan om uppgiften att föra talan vid domstolen skall ligga på åklagaren eller på de myndigheter som har förelagt vitet gör utskottet följande bedömning. Med den ståndpunkt utskottet intagit i frågan om vilka domstolar som bör handlägga mål om utdömmande av vite ligger det enligt utskottets mening närmare till hands att även i fortsättningen låta åklagarna ha den uppgiften. Ett skäl mot en sådan ordning är att de olika myndigheter som förelägger vite otvivelaktigt har andra fackkunskaper än åklagarna. Mot detta kan dock invändas att det i åklagarnas verksamhet regelmässigt ingår att tillägna sig kunskaper i vitt skilda sakfrågor och att åklagarnas erfarenheter och möjligheter i detta avseende helt visst är goda. Ett skäl som med särskild styrka talar för åklagaralternativet är enligt utskottets mening att åklagarna uppenbarligen har helt andra kunskaper och erfarenheter när det gäller både processrättsliga och straffrättsliga bedömningar än de olika myndigheter som förelägger vite har. Utskottets slutsats är att det inte heller när det gäller frågan vem som skall föra talan om

utdömmande av vite finns tillräckliga skäl att frångå nuvarande ordning.

Regeringens förslag i här behandlat avseende bör således avslås och motionerna bör vinna bifall i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *utdömmande av viten*

att riksdagen med avslag på proposition 1984/85:96 i denna del och med anledning av motion 1984/85:2831 och motion 1984/85:2832 i denna del antar 6 och 7 §§ i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om viten med följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Frågor om utdömmande av viten prövas av länsrätt på ansökan av den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet eller, om detta har skett efter överklagande i frågan om vitesföreläggande, av den myndighet som har prövat denna fråga i första instans. Ansökan om utdömmande görs hos länsrätten i det län där myndigheten är belägen. Vad som har sagts nu gäller dock ej i fall som avses i andra stycket eller 7 §. Frågor om utdömmande av viten som har förelagts av regeringen prövas av länsrätten i Stockholms län på ansökan av justitiekanslern.

Frågor om utdömmande av viten som har förelagts en part eller någon annan till fullgörande av en skyldighet i en rättegång eller i annat motsvarande förfarande prövas utan särskild ansökan av den myndighet som har utfärdat föreläggandet.

Tingsrätten prövar frågor om utdömmande av viten,

1. om vitet riktar sig till var och en,
2. om vitet avser säkerställande av ett enskilt anspråk,
3. om i något annat fall än som förut har angetts tingsrätten själv

Utskottets förslag

6 §

Frågor om utdömmande av vite prövas av tingsrätt.

Om vite har förelagts en part eller någon annan till fullgörande av en skyldighet i en rättegång eller i ett motsvarande förfarande prövas frågan om utdömmande av vite av den myndighet som har utfärdat föreläggandet.

7 §

Talan om utdömmande av vite förs av allmän åklagare.

Frågan om utdömmande av vite prövas dock utan särskild ansökan

1. i fall som avses i 6 § andra stycket och

2. om tingsrätten själv eller, efter talan mot rättens beslut, högre rätt

Regeringens förslag

eller, efter talan mot rättsens beslut,
högre rätt har förelagt vitet.

Utskottets förslag

har förelagt vitet.

*Om vitet avser säkerställande av
enskilt anspråk förs talan av den till
vars förmån vitet har förelagts.*

Särskilt yttrande

Karin Söder (c) och Gunilla André (c) anför:

I sitt yttrande konstaterade lagrådet att det var vanskligt att bedöma lagrådsremissens i förhållande till kommittéförslaget mera vittsyftande förslag, eftersom det inte hade blivit föremål för remissbehandling i sedvanlig ordning. Mot bakgrund av lagrådets kritik fortsatte beredningen av ärendet inom justitiedepartementet. Denna beredning innefattade en ny remissomgång. Utfallet av denna har enligt vår mening inte redovisats tillfredsställande. Det har inneburit att riksdagen mött påtagliga svårigheter att bedöma innebörden av regeringens förslag och att det krävts särskilda beredningsåtgärder inom utskottet.

